

6. 3. 2012

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Změní ústní dohoda stran písemně uzavřenou smlouvu?

V běžné praxi drtivá většina obchodních smluv obsahuje ustanovení, které je vyjádřeno například takto: „Tato smlouva může být měněna pouze dohodou smluvních stran v písemné podobě.“ Z pohledu právního řádu jde o aplikaci ustanovení § 272 odst. 2 obchodního zákoníku. [1] I přes to, že se jedná o kogentní ustanovení, znamená to skutečně, že takovou smlouvu nelze změnit jinak než písemně?

Forma právního úkonu z pohledu občanského a obchodního zákoníku

Právní úkon může být učiněn ústně, písemně nebo konkludentně. [2] Určitá forma právního úkonu, ať již ústní nebo písemná, může být požadována buď zákonem (např. smlouva o tichém společenství), nebo dohodou smluvních stran (např. výše uvedené ujednání).

Ustanovení § 272 odst. 1 obchodního zákoníku oproti občanskému zákoníku navíc pro platnost smlouvy (tj. obecně právního úkonu) vyžaduje, aby byla uzavřena v písemné podobě v případě, že „alespoň jedna strana při jednání o uzavření smlouvy projeví vůli uzavřít smlouvu v písemné formě“.

Nový pohled Ústavního soudu

I s ohledem na výše uvedenou teorii dosavadní rozhodovací praxe soudů zastávala a zastává názor, že ustanovení § 272 odst. 2 obchodního zákoníku je nepřekročitelné, tzn. uzavřené smlouvy odkazující na toto ustanovení nelze změnit jinak, než písemně.

V relativně novém nálezu sp. zn. I. ÚS 1264/11 ze dne 12.7.2011 však Ústavní soud uvedl, že „**písemnou smlouvu, uzavřenou v režimu obchodního zákoníku, se sjednanou výhradou změn v písemné podobě lze změnit i jinou formou** (např. ústně učiněnými právními úkony), není-li včas namítána jejich relativní neplatnost“. Tento závěr Ústavního soudu se nicméně netýká smluv, u nichž písemnou formu stanoví zákon, avšak pouze těch smluv, jejichž změna je podmíněna písemnou formou z vůle stran.

Přes skutečnost, že ustanovení § 272 odst. 2 obchodního zákoníku je kogentní a není možné se od něj vzájemnou dohodou stran odchýlit, neznamená to dle názoru Ústavního soudu, „že by zákon nemohl upřesnit následky jednání smluvních stran pro případ, že by tento příkaz nedodržely“. Ústavní soud v tomto směru odkazuje na příslušná ustanovení o právních úkonech v režimu obchodního zákoníku. Připomeňme si proto ustanovení § 266 odst. 1 obchodního zákoníku, podle něhož se „projev vůle

vykládá podle úmyslu jednající osoby, jestliže tento úmysl byl straně, které je projev vůle určen, znám nebo jí musel být znám“. Pokud je tedy projev vůle jedné smluvní strany druhé smluvní straně jednoznačně a nezpochybnitelně znám a tato druhá smluvní strana je s ním srozuměna, je dle názoru Ústavního soudu možno právní úkon v písemné formě změnit i ústní dohodou. Takto ústně učiněná změna je neplatná v důsledku nedodržení její formy dle občanského zákoníku. Neplatnost je však pouze relativní.

Neplatnost právního úkonu při nedodržení jeho formy

Ustanovení § 40a občanského zákoníku o relativní neplatnosti právního úkonu stanoví, že neplatný je takový právní úkon, který nebyl učiněn ve formě, kterou vyžaduje dohoda účastníků. Neplatný je pouze tehdy, když se ten, kdo je jím dotčen, jeho neplatnosti dovolá. Neplatnosti se však nemůže dovolávat ten, kdo ji sám způsobil.

Ve vztahu k neplatnosti právního úkonu ustanovení § 267 odst. 1 obchodního zákoníku doplňuje, že v případě, kdy *„je neplatnost právního úkonu stanovena pouze na ochranu některého účastníka, může se této neplatnosti dovolávat pouze tento účastník“*.

Změna smlouvy

Změna smlouvy vždy vyžaduje ofertu a její akceptaci, tj. dva různé jednostranné právní úkony, a to jak v režimu občanského, tak obchodního zákoníku. Ústavní soud v tomto směru dále doplňuje, že *„obecně může oblát namítat relativní neplatnost oferty, není-li dodržena sjednaná forma. Akceptant může projevit svoji vůli přijmout návrh a ofertu akceptovat taktéž ve formě s dohodou rozporné.“* Z uvedeného vyplývá, že **zákonodárce preferoval fakticky shodnou vůli účastníků smlouvy** s tím, že kterákoliv ze smluvních stran může včas svým právním úkonem, tedy dovoláním se neplatnosti, způsobit neplatnost úkonů protistrany, a tím docílit stavu vymíněného dříve, tj. stavu sjednaného písemnou smlouvou.

Shrnutí

Dle názoru Ústavního soudu *„zákonodárce vychází vstříc podnikatelům, tj. osobám činícím právní úkony podle obchodního zákoníku, a upřednostňuje požadavek faktické jistoty smluvních stran před svobodou a právní úkony nedodržující sjednanou formu označil bez dalšího za (absolutně) neplatné. De lege lata takový přístup (a následek) ale myslitelný není.“*

Tento názor Ústavního soudu sice poněkud více rozšiřuje výklad stávajícího § 272 odst. 2 obchodního zákoníku, nicméně již **plně koresponduje s úpravou nového občanského zákoníku**, neboť ten již výslovně umožňuje změnit ujednání stran i v jiné než sjednané formě, pokud to ujednání stran nevylučuje.

Vzhledem k tomu, že s největší pravděpodobností 1.1.2014 nabude nový občanský zákoník účinnosti, níže připojujeme znění ustanovení § 564 nového občanského zákoníku, které se spíše přibližuje výše citovanému nálezu Ústavního soudu:

„Vyžaduje-li zákon pro právní jednání určitou formu, lze obsah právního jednání změnit projevem vůle v téže nebo přísnější formě; vyžaduje-li tuto formu jen ujednání stran, lze obsah právního jednání změnit i v jiné formě, pokud to ujednání stran nevylučuje.“

Závěr

Vymíní-li si smluvní strany změnu písemné smlouvy již ve smlouvě a ústní dohodou jí následně změní, jsou smluvní strany povinny plnit podmínky smlouvy i s ohledem na její změny, které byly provedeny

ústně.

Pokud budou obě smluvní strany plnit své povinnosti tak, jak si sjednaly, není potřeba předpokládat, že by se kterákoliv ze smluvních stran dovolávala neplatnosti takového ústního ujednání. V opačném případě je nutno zmínit, že právo dovolat se relativní neplatnosti takového právního úkonu podléhá obecné promlčecí době ode dne, kdy takové právo mohlo být vykonáno poprvé. Po jeho promlčení se na takový právní úkon hledí jako na platný.

Jak již bylo výše naznačeno, záleží zejména na vůli smluvních stran, jakým způsobem si upraví svá vzájemná práva a povinnosti a zda je budou či nebudou dodržovat.

Mgr. Monika Koudelková

Mgr. Ing. Dominika Veselá

[DVOŘÁK & SPOL., advokátní kancelář, s.r.o.](#)

Oasis Florenc
Pobřežní 12
186 00 Praha 8

Tel.: +420 255 706 500

Fax: +420 255 706 550

e-mail: office@akds.cz

[1] § 272 odst. 2 obchodního zákoníku: Obsahuje-li písemně uzavřená smlouva ustanovení, že může být měněna nebo zrušena pouze dohodou stan v písemné formě, může být smlouva měněna nebo zrušena pouze písemně.

[2] Konkludentní vyjádření právního úkonu v tomto článku pomíjíme.

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)